

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2)

Johdanto

Oikeusministeriö pyytää lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Esitysluonnos liittyy lainsäädäntöhankkeeseen Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2). Esitysluonnoksessa ehdotetaan rikoksen esitutkintavaiheen osalta muutettavaksi asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittämistä, rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuutta, esitutkinnan toimittamatta jättämistä ja lopettamista, esitutkintatoimenpiteiden suhteuttamista ja esitutkinnan keskeyttämistä. Lisäksi ehdotetaan uusia säännöksiä muun ohella edunvalvojan sijaisen palkkion korvausvelvollisuudesta, kuulustelujen äänitallentamisesta sekä avustajan velvollisuudesta antaa loppulausunto. Vielä ehdotetaan mahdollisuutta saada rikosrekisteritietoja esitutkinnan rajoittamista koskevaa päätöksentekoa varten.

Rikosasioiden oikeudenkäyntien sujuvoittamiseksi ehdotetaan uutta saatavillaolohaastetta ja asiamiestiedoksiannon käyttöalan laajentamista. Lisäksi esitysluonnos sisältää ehdotukset velvollisuudesta antaa ennakkovastaus, joka koskisi avustajaa, ja määrääjasta todisteiden esittämiselle, joka olisi käräjäoikeudessa harkinnanvarainen.

Lausunnonantajia pyydetään esittämään näkemyksensä esitysluonnoksessa ehdotetuista toimenpiteistä jäsennellysti alla olevan otsikoinnin mukaisesti.

Tausta

Hallitusohjelmassa on lukuisia kirjauksia rikosprosessin sujuvoittamisesta. Näistä ja aikaisemmin ehdotetuista toimenpiteistä laadittiin arviomuistio (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:18). Lisäksi oikeusministeriö tilasi selvityksen Mahdollisuudet laajentaa asianosaisten velvollisuutta esittää todistelua määrääjassa rikosasiassa (Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:26). Hanke Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet jaettiin kahteen vaiheeseen, joista ensimmäisessä laadittiin virkatyönä hallituksen esitys, joka annettiin loppuvuodesta 2025 (HE 188/2025 vp).

Oikeusministeriö asetti hankkeen toista vaihetta varten 5.3.2025 työryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdotuksia rikosprosessia sujuvoittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi vuoden

2025 aikana. Työryhmä luovutti mietintönsä oikeusministeriölle 18.12.2025. Työryhmän mietintöön sisältyi Suomen Asianajajien eriävä mielipide, joka koski mietinnön ehdotuksia määräajasta todisteiden esittämiseksi, avustajan velvollisuudesta antaa loppulausunto ja esitutkinnassa määrättävän edunvalvojan sijaisen palkkion määräytymisestä oikeusapulain perusteella. Mietinnön pohjalta on jatkovalmisteltu virkatyönä luonnos hallituksen esitykseksi, johon ei sisälly viimeksi mainittua ehdotusta.

Tavoitteet

Ehdotetuilla muutoksilla tavoitellaan rikosoikeudenhoidon resurssien nykyistä oikeudenmukaisempaa ja tarkoituksenmukaisempaa kohdentamista. Rikosprosessia sujuvoittamalla voidaan antaa oikeusturvaa tehokkaammin ja lyhentää käsittelyaikoja.

Vastausohjeet vastaanottajille

Kuka tahansa voi antaa lausunnon.

Lausunto pyydetään ensisijaisesti antamaan vastaamalla lausuntopyyntöön lausuntopalvelun kautta. Ohjeet palveluun rekisteröitymiseksi ja palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelun sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet (käyttäjätuki: lausuntopalvelu.om(at)gov.fi). Ministeriöiden tulee lisäksi tallentaa lausuntopalvelussa antamansa lausunto VAHVA-asianhallintajärjestelmään asialle VN/31220/2024.

Jos lausuntoa ei ole mahdollista antaa lausuntopalvelussa, lausunto voidaan vaihtoehtoisesti toimittaa ministeriön kirjaamoon sähköpostilla osoitteeseen kirjaamo.om@gov.fi tai postitse osoitteeseen Oikeusministeriö PL 25, 00023 Valtioneuvosto. Kirjaamoon toimitetussa lausunnossa pyydetään mainitsemaan asianumero VN/31220/2024. Lisäksi kirjaamoon toimitettu lausunto pyydetään lähettämään esimerkiksi sähköpostin liitetiedostona Word- tai PDF-muodossa, jotta lausuntoasiakirja ei sisällä tarpeettomia henkilötietoja, kuten yksityishenkilön sähköpostiosoitetta.

Kaikki annetut lausunnot ovat lähtökohtaisesti julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti. Lausunnot julkaistaan hankkeen julkisilla hankesivuilla (valtioneuvosto.fi/hankkeet, tunnus OM088:00/2024). Yksityishenkilön lausunto julkaistaan kuitenkin hankesivuilla tietosuojasystistä ainoastaan, jos henkilö tätä kirjallisesti pyytää esimerkiksi lausuntonsa yhteydessä tai sen saateviestissä.

Lisäksi kaikki lausuntopalvelussa annetut lausunnot, mukaan lukien yksityishenkilöiden lausunnot, ovat automaattisesti kaikkien nähtävissä lausuntopalvelussa. Ministeriö ei julkaise kirjaamoon toimitettuja lausuntoja lausuntopalvelussa.

Lausunnossa ei tule ilmoittaa tarpeettomia henkilötietoja. Vaikka yksityishenkilön kirjaamoon toimittamaa lausuntoa ei julkaistaisi verkossa, lausunto on ministeriöltä kaikkien saatavissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaisesti.

Aikataulu

Lausunto pyydetään antamaan viimeistään 27.3.2026.

Valmistelijat

Lainsäädäntöneuvos Sampo Brander, puh. +358 295 150 349, etunimi.sukunimi@gov.fi
Erityisasiantuntija Jurkka Jämsä, puh. +358 295 150 281, etunimi.sukunimi@gov.fi

Linkit

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM088:00/2024> - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2) – Oikeusministeriö

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-194-6> - Mahdollisuudet laajentaa asianosaisten velvollisuutta esittää todistelua määräajassa rikosasiassa

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-445-9> - Rikosprosessin sujuvoittaminen: Arviomuistio - Valto

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM060:00/2023> - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 1) – Oikeusministeriö

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM088:00/2024> - Andra åtgärder för smidigare straffprocesser (fas 2) – Justitieministeriet

<https://oikeusministerio.fi/sv/projekt?tunnus=OM060:00/2023> - Andra åtgärder för smidigare straffprocesser (fas 1) - Justitieministeriet

Liitteet:

[HE-luonnos.pdf](#) - Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

[Propositionens huvudsakliga innehåll och Lagförslag.pdf](#) - Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av förundersökningslagen, lagen om rättegång i brottmål och vissa andra lagar

Jakelu:

Eduskunnan oikeusasiamies
Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Helsingin yliopisto
Itä-Suomen hovioikeus
Itä-Suomen yliopisto
Itä-Uudenmaan kärjäoikeus
Julkiset Oikeusavustajat ry
Kainuun kärjäoikeus
Kanta-Hämeen kärjäoikeus
Korkein oikeus (varataan tilaisuus antaa lausunto)
Lapin yliopisto

Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus
Oikeuspalveluvirasto
Oikeusrekisterikeskus
Oulun kärjäoikeus
Pirkanmaan kärjäoikeus
Pohjanmaan kärjäoikeus
Pohjois-Karjalan kärjäoikeus
Poliisihallitus (pyydetään koordinoimaan poliisiyksiköiden lausunnot)
Puolustusministeriö
Puolustusvoimien pääesikunta
Päijät-Hämeen kärjäoikeus
Rajavartiolaitos
Rikosseuraamuslaitos RISE
Rikosuhripäivystys
Rovaniemen hovioikeus
Satakunnan kärjäoikeus
Sisäministeriö
Suomen Asianajajat
Suomen Lakimiesliitto ry
Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry
Suomen Syyttäjäyhdistys ry
Suomen tuomariliitto ry
Syyttäjälaitos
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tulli
Tuomioistuinvirasto
Turun hovioikeus
Turun yliopisto
Vaasan hovioikeus
Valtioneuvoston oikeuskansleri
Valtiovarainministeriö
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ålands tingsrätt

Lausunnonantajan lausunto

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen
2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus
3. Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen
4. Esitutkintatoimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen
5. Esitutkinnan keskeyttäminen
6. Edunvalvojan määrääminen lapselle
7. Kuulustelujen äänitallentaminen
8. Velvollisuus antaa loppulausunto
9. Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Saatavillaolohaaste ja asiamiestiedoksianto
2. Velvollisuus antaa ennakkovastaus
3. Määräaika todisteiden esittämiselle
4. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksistaan

Muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin tai vaihtoehtoihin toteuttamistapoihin?
2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?
3. Onko teillä huomioita säätämisyjärjestyksestä?
4. Onko teillä muita huomioita mietinnöstä?

Hinkkanen Ville
Oikeusministeriö

Jämsä Jurkka
Oikeusministeriö